

ר י ב נ י מ י ו

(צור קטן ליוכל הששים)

מי ימנה את רחמי התורה אשר יתנה הלכ כפעם בפעם אל עמו החונן, טוב המון, המחיר והמושב כאחד, הטוב לא בדיו התמצית, אך הפפוג ומספני להלוות טובה ומצויבה. בעל עמ זה הוא מן הצופים ורואים את החיים במלוא שטפם, מיתרי רוחו נעינים על חזיונות ובני חזיונות בתחומים מתחומים שונים, עינו מזוה את המולך, לוקחת ממנו בהודיה כל שנתח חולק, ורוחו עונת כמים עומדת להולף על המצפה הצבורי שלו, אשר דוק של אינדיבידואליות פרוש עליו, מנשבות מבינה טיכה רוח שם ורוח יפת האיש יפתעין בדניו, יפתדותו במסורו, מוסרי ביפיותו, שותר טוב בהלכות התמרות של החיים, בעל אגדתו בפובליציסטיקה, יהדותו כולה מיכת הלל, בינתו התרבותית מכר וויסא, אסתטיקתו מהאסכולה הרוני אית, הבגתו בהלכות עולם סן הברוי טים ודמוקרטיקתו מישוש וולט וויסמן, אך בעצם לא עני שום עונה לרוחו, בכל מקום שהוא מוצא את המוב ואת היפה הוא בא ומכרך עליו.

על אישים אחרים הטעים זהו כי אנשי גבולין הם, איון תואר לנו יאה ויתר מאשר לו נופא, וכך גם קרא את ספרו הראשון: "על הגבולין". ביתו הרהני נטוי לא כמבדלו של אחד התחומים, אלא כמקום פגישתם של התחומים רבים, שרותות בני הרוין עובדים וישיבים שם, ואף אנו מכל תחום ותחום שאנו שרויים בו, כארץ אליו למקד בנפש הפצה כדי להחליף רוח, למקד את צינורות הניקה, לדעת לשעה שאין החר כפוי עלינו כעצת, וכי רבות צירות הן של יפעת חיים ויפעת רוח, וזוהי סובת ההנאה הרותנתה הגהלה הצפונה לנו מדי נצא לשוח על פני הגלריה המצוינה של שני ספרי ה"פר צופים". השם מסה, השגור עתה כפיות, אינו חל על כתיבה זו. הכותב אינו להוט לקנות עולם בחירושו,

לחשאר טביעת רוחו על החומר או לקנות בו פנים שלא נילו אחרים, הוא נתון את רשות הדבור לעובדות, כשהעובדות הן היות וממללות, מכיא לתאבון מדברי אחרים, אם הדברים טובים וישירים לפניו. לפרקים דומה, שאינו מתכוון להיות אלא שליח להבי אה, אך ממילא עוקרים הרברים בכור אישיותו ובפדיהם כבר מוצנע נופך משלו. והרי הוא שלימדנו לאמר: "תן כבוד לנפוך, כי זה כל האדם, כל החר בות, הכל".

כפסוק זה, דומה צורה פילוסופית החיים שלו. מתוך נתינת כבוד לנפוך נובע, שאין לעשות את הרגע מדרס לעבר ולעתידי, את הפרט מדרס לכלל ואת הדבר הקטן מדרס לדבר גדול ממנו. איש קבוע איתן כשלישת החר רוח כר' בנימין אינו מושך בהזקה את שובל הדורות לא מצד העבר ולא מצד הלאות, ואף מכריו כספרו הראשון: "אני איני עוסק בנאולה והצלה". לא ממדחקי קצין הוא יאינו דורש תקון עולם מניה וביה, אולם שוקד המיד על תיקונה של הנופך, שמתוך כך עתיד גם העולם להיות מתקון, כך דרכו גם כספריה של יצירה, עליו אין לומר "הוא מוציא מן המוטוב את כל לשור" (כדבריו על תומס מאן). להיציה כואת אינה ממשפטו. ידו קלה יותר, לא עליה המלאכה לגמור, ואף אם תורת חיים היא לו — אין דוחקו. יש שהות: "עוד אשוב לזה בפעם אחרת, כל ימי החיים".

כסופר שאינו לוחץ עמו ונוחר מן הדגש החזק וזוכר תמיד כי הן טוב הוא להיות נאמן של שכל טוב — ראו הוא אלקות בשם פיליטוניסטן, אולם ב"צלוותו של פליטון" שלו יש כמים מעולים ויש גדעני שיבת חיים

ולבנים של השקפת עולם, וכשם שברנר הכרו היה בעל נפש טראגית, כן הוא בעל נפש אידילית, שלבו שלם עם העולם ועם החיים: "הטבע טרם שכנוד והחיים לא כנרו בנד". וכשם שברנר היה ממקשי נהמה לאדם כן הוא ממרעיו נהמה ומן המרעיו. הגד השות שבהם הוא יסוד מוסרי באיר שיותם, שמצאה לה כאן בטויה ככאב האדם וכאן באהבת אדם.

מלבד קורדהיבור של ר' בנימין עם ברנר אפשר לדבר מבחינה ידועה על קרהמשך של ראובן ביינין והמהלך הספרותי של איתח תקופה. בפרק בינים קצר בין שלתי תקופת ההשכלה וצפיריו המרכז האודיסאי צל ועלה בהרולטו הטפוס של כאן, אורחי עולם, הגדול שבהם הוא, כמובן, נ. סוקולוב, שהבק עולם במשמעו והיה השורר על נכסיו שם ויפת כאחד, פרושמן ובריינין, לעומת זאת, היו כעין צירי יפת באהלי שם. בדורנו זה ממשיר ר' בנימין את המסורת של אורחות עולם. הוא כעין יתירם של אהלי שם בחיכילי יפת ומכל הטוב הכא לידו הוא מכיא בננאו שי כתינו. אך אין צורך לומר, שר' בנימין אינו גולל אור פנים מפני אור חוץ ואינו מכבא את השם אירופה כנעמיה של ערד היתרון, כפיישמן בשעתו, אלא מלוא המימות הנפש של מוצאים אצלו דוקא כשהוא מניע ל"פר צופים" משלנו. ולא שהוא מפרזו בשיר עור גלגלם מידה זו של הפרזה אינה מציגה אצלו, אך הקרבה האמתית דונה בכל שעת, עד שבעליו הדביו וצרפו להטיכה. —

בכל אלה אחד הדיוקנאות שאין לקבוע השם סוג מסוים ומסויי, ועליום יאמר מיוחדים במינם. אהרו הרחני, נגינו הנפשי, דרד פגנונו, ואף

קרקעה הנפשי של האישיות. לכן דהרי שים כל כך דבריו על סופרי נליציה ועוד על כמה יהודים והופכים לשירה בפרוזה, וכבושים הם לפי ערד על גדולים וטובים מיסוד נפשו אהר, ואם היה בשעתו מן התולקים על אחד העם, הרי מלבד חלוקי דעות, יש כאן הרבה מחלוקי רוח. כאן רוח ברוה, נפש כנפש לא פגעה. האיש החר אהרי החר דהרו ואהרי הרהרו לבו בכל עת מוכר דה להיות מן העומדים מנגד אל בעל המסמרות הנטועים. הרצל ואחד העם הם האגדה והמיטום כלפי ההלכה והחוק. הופלא איפוא כי איש כר' בנימין יסתובף, "בעצ המיתוס"?

הוא עצמו לא שנה הלכות פסקות, אלא מוצאה הלכה שמית ידועה, שאף היא מיסודה של אגדה — מסיטרא דרומנטיקה. אולם דעתו זו היא הדיכה יותר מהלכה למעשה, — היא הלכת חזון. ולכן אם גם אין מורין כן, הריהי חלק בלידוע ממשנת איריטיאל. לו הסרנו אותם שלשת העמודים בספרו הראשון של ר' בנימין, שעליותם נהרת "משא ערב", היתה הגרעית כמסכת שכי ציון בימינו נבדת מאד.

היסוד הרומנטי בולט באישיותו והזיוות המרובות שבה יכלות להיות מטיבה ארח רק כבוד חסדישכרומנטר קה. יש בה כהיטיב איריטיה לו מן ההרפתקנות הרגתנית היפה, שכבשה לה את ההרמוניה כמשעולים מפולגים, עצם שמו הספרותי היה כנראה מלכתהי לה הרפתקני במקצת, שם היציע לברות בכל שעת, עד שבעליו הדביו וצרפו להטיכה. —

בכל אלה אחד הדיוקנאות שאין לקבוע השם סוג מסוים ומסויי, ועליום יאמר מיוחדים במינם. אהרו הרחני, נגינו הנפשי, דרד פגנונו, ואף

שמו הספרותי, כאמור — על כולם הלה הגדה-לא-הגדה זו: מיתו בעיני ובכבונו. ער היצירה אינו ער כנין אלה אלא פעם, בשעת רצון שכפריסה נאה, וגינז מיד את הסממנים. הללו אינם בוני אב, אינם נעשים אבות ור' מים ומתלכים. פרטם אינו מלמד על כלל, ומכל שכן שאינו יוצר כלל. ר' בנימין הוא אצלו אותו הפרט, שאצלו אנו מוצאים את המקלט הטוב מסוללי הכללים. הוא קונה לכ, אך אינו תוקס מטבעות העוברות מיד ליד; טובע הותם ואינו יוצע דבוסים. הוא אחד האפרתים בסלכות רוח, אולם לא כן שבת ומתלקים. "הבטוי השלטי, המכרז מתפרץ מחוץ", מקרקע נפשית אחרת, — כתב פעם על סופרו נליציה בתוספת ראיותו. הבטוי השלטי לא העתיק עצמו מקרקע לרקע על היום. אולם אצל ר' בנימין יש גם היות-הרמדת על הבטוי השלטי. דבריו אינם כופים עצמם על קוראם, אלא רק משללים מוצאים אל הלב דרבי הסד, שראינם משובשות לעולם. אין הוא בא להסעיר, לשלהב, להטיל בנו את איריהמנותה אדרבה, לרוח הנסערה הוא אומר הדק, אל כופה ובסערה כי לא תהא הפארך כאן, וכח הוא מלמדנו, "אשר לא תהינה לאדם בנפשו ר' אמות של מנוחה, מעין אהל נפשי הלכנס בו לרעום ולהסתבל מתוכו על עולמו וחיוו — וזהו הגרולה שברעות".

כי לכן טוב תמיד להתארח באהליו הנפשי ולהסתכל אתו לגם שעה קלה של העולם והחיים. לא כמסכות של פד רות, שדבריו מצויים שם, וראי פותחים רבים את קריאתם בדבריו, כדרך שתפיר לה של יום נתחת בפסוק מה טובו אהליך; ווראי ישנם רבים אחרים המטימים את קריאתם בדבריו, שהם ככי טוב. על שכמותו אמר ר' אלעזר תלמי' דו חכמים מרבים שלום בעולם, ואם העולם בועט בשלום, הם על כל פנים מרבים שלום בנפש.